

hij voorts streng geometrische motieven als cirkels en S-vormige teekens grifte in zijn zoo geheeten commandostaven van been of rendiergewei. In de eerste plaats zullen deze patronen wel eveneens rechtstreeks van de natuur zijn „afgekeken” en al dan niet met magische bijbedoelingen zijn overgenomen.

Zeker dankte in de oudheid het ornament zijn grootsten ontwikkelingsstoot evenwel aan de vlecht-, maas- en weeftechnieken, bij welker beoefening geheel onwillekeurig in de ontworpen voorwerpen bepaalde lineaire wetmatigheden werden verkregen. Het klassieke voorbeeld leveren de verschillende soorten van vaatwerk, zoowel die van het oude Europa als uit andere werelddeelen: bij het vlechten uit biezen of uit dunne buigzame twijgen ontstonden door de kruisingen rhythmische figuren, welke men vervolgens ging overbrengen op andere technieken, bijv. op kalbassen inkraste of ook schilderde op aardewerk. Dat behoeft echter niet in te houden, dat het zinrijk functionneele werd vervlakt tot een „bedriegelijk” aesthetisch spel, want in vele gevallen kan juist dit overdragen duiden op het feit, dat men aan de patronen een meer of minder duidelijk omschreven, visueel magische beteekenis was gaan toekennen — reden vermoedelijk, dat men er soms zóó hardnekkig aan vasthield.

Op deze wijze dan konden twee tegengestelde „stijlen” ontstaan, een geometrische en een naturalistische, die op elkaar inwerkten en weer tot nieuwe samengestelder kunstvormen aanleiding gaven. Hetgeen vergemakkelijkt werd, zooals boven al aangestipt, door het uitgesproken animistisch levensgevoel van den mensch der oudheid. Want zijn emotioneele ontvankelijkheid, zijn *s e e l i s c h e* levensinstelling en altijd werkzame verbeelding, deden hem oogen en ooren, dierenkoppen of bliksemstralen zien in die eenvoudige patronen, waarin wij in den regel niet anders dan „doode” of althans „doodgewone” kruisen of vierkanten of driehoeken kunnen ontwaren. Anderzijds vertoonden van hun kant de realistische uitbeeldingen, mede door het overbrengen op onwillig materiaal of door een eindelooze herhaling van hetzelfde gegeven, in toenemende mate een tendens naar de geometrische vervlakking, d.w.z. naar een decoratieve „monumentaliteit.” Zoodat het bij de beoordeeling van oude kunst in vele gevallen volstrekt niet valt uit te maken, of men met het eene dan wel met het andere proces te doen heeft.²⁾

Zich van het voorafgaande rekenschap te geven lijkt mij zeker gewenscht, als men de ornamentiek der Indianen van de Noordwestkust van Noordamerika wil leeren kennen; en zonder eenig inzicht in het ornamentale deel dezer kunst is ook een goed begripen van de plastiek vaak niet mogelijk. Want weliswaar komen zuiver realistische beelden voor, maar deze zijn een uitzondering op den regel. Een kostelijk voorbeeld van naïeve natuurge-